

ձևոնարկին դիմաց կը մնայ միայն Հ. Մ. Աւգերեանը իր անխորտակելի կամքին զօրութեամբը, որ արդէն նախապէս իր վրան առած էր գործին մեծագոյն բեռը, Բ. զրէն մինչեւ վերջին գիրը, մինչ Հ. Աւետիքեան Ա. գիրը, և Հ. Խ. Սիրովէլան Բ-ի: Այժմ իր վրայ կը ծանրանայ լիակատար ձուլումի մը և ձեւի, ներկայացումի միակերպութեան աշխատանքը: 1834-ին կը լրանայ գործը, վերածուած երկու հատորներու, տարի մը միջանկեալ կ'անցնի ընդհանուր սրբագրութեան համար, ու 1836ին կը սկսի տպագրութիւնը:

Հայ լեզուի պատմութեան համար դարազուտի բացող այս մեծ դի գործին առւելութիւնները բազմազմի են. 1) Նախնեաց նոր յայտնուած ձեռագիրներուն օգտագործումը հայերէնի ամբողջականութեան համար. այսպէս Յ. Մանդակունիի, Յ. Իմաստասէրի, Յ. Սարկաւազ Վարդապետի ճառերը, Ղեւոնդ Երէց, Թովմա Արծրունի, եւն: 2) Ճոխութիւնը բառերու տառաձևերուն, հաստատուած ամուր վկայութիւններով: 3) Ստուգարանական ընդունութիւններու թելադրութիւններ, արմատական ընդունութեան մը առաջին փորձերը տալով և նպաստելով հայկական բառերու ծագման պատմութեանը: 4) Կը բովանդակէ բառերու բացատրութեանց ընթացքին, նաեւ թելադրութիւններ հայկական լեզուի յատկարանութեանց, երբայական, յունական կամ լատինական աստիճանները սրբագրելու համար: Օր. Յունական կամ լատինական է ըսել՝ շինել զիս, գոյ զեա, որպէս թէ ասել. հայկական է շինել ինձ, գոյ եմա, Որպէս թէ ասիցէ եւն: Նմանապէս յունական և լատինական է Այսոցիկ այսպէս եղերոյ, կամ եղերոց, հայկական ոճ է. Յետ այսորիկ, կամ Իրրեւ այս այսպէս եղեւ, եւն:

ՎԵՐՁԱՅԱՆ

Ռոշքեանի բառարանը իսկապէս, բազ-

մաւաստակ գործ մըն է, ինչպէս կ'որակէր ՆշՖ-ը: Անժխտելի է կամքի ոյժը, զոր ունեցած է Ստեփանոս ի գլուխ հանելու այդպիսի հսկայ գործ առանձին, առանց որ և է երկրորդ անձի մը օժանդակութեան:

Նկատել զայն խառնուրդ մը ստոյգ և անստոյգ բառերու, բոլորովին անարդար պիտի ըլլար, առանց զանազանելու անոնց մէջ վստահելի այն բոլոր բառերը, որոնց գոյութիւնը ապացուցուած է վկայութեամբ: Իսկ անվստահելի զանոնք որոնք չեն արգարանար վկայութեամբ մը: Այս վերջին կարգի բառերը, յաճախ իրմէ յօրինուած կը թուին, կամ մակբայակերպ յարմարցուած. անոնք ալ, սակայն, տակաւին ըննելի կը մնան, մերժուելի նկատուելու համար: Դիտել տունք թէ կան իր ըով սխալ ընթերցումներու արդիւնք կարգ մը բառեր, որով ի հարկէ ընդունելի չեն կրնար ըլլալ, բայց այս պարագան չափազանցելու չէ: Եթէ ՆշՖ-ի հեղինակներուն տրամագրութեան տակ գտնուէր Ռոշքեանի գործը, հաւանաբար շատ բառեր պիտի անցնէին Նոր Հայկազեանին մէջ յետ ստուգուելու:

Այս ստուգումի աշխատանքը անշուշտ դիւրին պիտի չըլլար գործածուած աղբիւրներու անձանօթութեան պատճառաւ: Այսօր իսկ եթէ ուզէինք ճշտումներ կատարել, պիտի մնայինք ձեռնպահ, Ռոշքեանի օգտագործած աղբիւրները ձեռքի տակ չկարենալ ունենալնուս համար:

Ալիշան որ ծայրէ ծայր համեմատած է Ռոշքեանը ՆշՖ-ի հետ, կը գտնէ շուրջ 4.500-5000 բառեր, բոլորովին նոր: Ատոնք անտարակոյս կը կազմեն հայերէնի հարստութիւնը, բայց մնացած են, զէթ մեծ մասը, անձանօթ:

Այսպէս զանազան էջերէ դէպքով հաւարուած սա բառերը օրինակի համար.

ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ. աժան զին. (Քաղ):

ԱԼ.ի. մթութիւն դժոխքի, խորը, որմէ արական, այսինքն որ կը պատկանի զը-